

ressò mont-roigenc

UNA CRÒNICA DELS PRATS DELS ANYS CINQUANTA I SEIXANTA (2)

Martí Rom

www.martirom.cat

01-11-2023

Josep Freixas Martí va pactar (1929) amb un paleta de Mont-roig que si li feia una caseta en els seus Prats li donaria a canvi una porció del seu terreny. Fou una llenca, una petita parcel·la llarga i estreta, a ponent del seu tros. Aquell paleta posteriorment, el 1933, la va vendre al meu avi Cisquet (Rom).

Com deia en aquell “Casal Miramar” hi passaven aquells llargs estius que anaven de finals de juny, després d’acabar el col·legi, fins a inicis d’octubre, passada la Festa Major, quan calia començar un nou curs acadèmic.

L’àvia Dolors (Ferratjes Tost) duia sempre des de Barcelona un o varis trossos grans de bacallà salat, d’aquell que es penjava al rebost i es podia guardar diversos mesos. Eren per al seu germà Josep. Llavors, probablement, no n’hi deuria haver al poble. En aquells temps el bacallà era un aliment poc valorat, sovint el menjaven els pagesos quan anaven al tros. Com deia, tenia la qualitat que es conservava bé molt temps. Algun cop he llegit que els vaixells que sortien de Salou amb aiguardent (la verema a la comarca de Reus era un producte rellevant) cap a Londres, tornaven amb una important càrrega de bacallà. Era una mena d’intercanvi. Aquella dita de “Reus, París, Londres” vol dir que, a mitjans del segle XIX, eren les tres principals llotges on es decidia el preu de l’aiguardent. Fins cap al 1920, Reus era la segona ciutat en nombre de població de Catalunya; després de Barcelona i superant Girona, Tarragona i Lleida. També era una rellevant ciutat industrial. Unia aquesta vessant a una comarca rica en verema.

Les primeres setmanes estàvem pràcticament sols en aquells Prats. Encara no havien baixat els “Beatets”. Sols uns cent metres cap a ponent hi havia els “Xarel”.

A “cal Xarel” hi anàvem a buscar la llet. Era de cabra. A més, per un noiet de ciutat veure com la muniyen era una cosa entre curiosa i estranya. Després me l’havia de beure. No la suportava, tenia una olor fortíssima. Tant si com no, me la feien beure. Com a contrast d’olor i gust vaig acostumar-me, encara ho faig de gran, a xarrupar i menjar aquelles branquetes verdes del fonoll que recorden el gust de l’anís. Un refrescant típic de l’època era barrejar aigua fresca del pou amb una mica d’anís.

Una de les begudes més comuns eren les “litines”. Era la barreja d’aigua amb la pols d’un sobre que venien a les botigues; donava una mena de gasosa (no tan dolça). Pràcticament tothom en bevia. Nosaltres ho fèiem de tant en tant. Fins llavors sols hi havia l’aigua i el vi, encara no es coneixien els refrescos tipus coca-cola, taronjades o llimonades. Un dels primers refrescos que vaig tastar, en una Fira de Mont-roig, fou el famós “Plim”; en bevia molt jovent. Era una beguda feta a Reus, a la casa Gili. Era una barreja de diferents gustos de fruites. Era terriblement, excessivament, dolça. Aleshores ens agradava. Poc a poc gairebé va anar desapareixent arraconada pels nous refrescos.

Uns quaranta anys més tard, un dia vaig veure una ampolleta de “Plim” al bar de ca l’Anton Escuro, a la plaça de Joan Miró. El vaig demanar. No me’l vaig poder acabar, gairebé m’embrutava la boca. Era insuportable. El meu “Plim” no fou aquella magdalena de Proust, aquella percepció gustativa no em va dur cap delicat record del passat. En aquells anys seixanta no teníem res més!

Recordo que els homes, a més del típic “*carajillo*” (cafè amb conyac), bevien el “suau” (el nom original en castellà era “Zuavo”). No era res més que cafè amb sucre i gasosa. Era més suau que el “*carajillo*”.

Quan en aquell “Casal Miramar” l’àvia Dolores sentia cantar alguna puput li deia a l’avi Cisquet “com que saben que en descendeixes et venen a veure”, al·ludint a què als de Vilanova d’Escornalbou els diem “puputs”. Ho era el seu pare. Amb uns vint anys va baixar a viure a Mont-roig on van néixer els seus tres fills: Pere (Perico), Francesc (Cisquet) i Sabí. Al cap d’uns trenta anys tota la família ja vivia a

Barcelona. Recordo haver-li escoltat a l’àvia Dolors la cançoneta: “Els Puputs de Vilanova / tot ho volen sapiguer / en una unça de cireres / quants pinyols hi pot haver”¹.

Una de les coses curioses que recordo era l’àvia fent sabó. Abans s’aprofitava tot. Es guardava l’oli d’oliva sobrant dels fregits i quan se’n tenia una bona quantitat hi afegia sosa càustica i aigua destil·lada. Calia remenar-ho contínuament, anant en compte amb els gasos que desprenia perquè podien ser perillosos. Per això ho feia al rafal del davant del garatge, a l’aire lliure. Després es deixava reposar unes tres o quatre setmanes. No es pot utilitzar abans doncs la sosa cremaria la pell. Per què es feia servir? Per rentar la roba, els plats, el terra.... Coses d’abans.

Uns altres visitants ocasionals, ho feien cada estiu, eren un parell de gitanos catalans que passaven pels masos i xalets a oferir roba de casa, llençols, tovalloles... Eren molt agradables. Eren gitanos totalment arrelats a Catalunya des feia varies generacions. Em sembla que un d’ells li deien “el Pitus”. Potser eren de Reus. No ho sé. Era curiós veure com treien el considerable mostrari. Aviat deixarien de passar. Crec que cap a mitjans o finals dels anys seixanta ja no van passar més. Es van fer vells? O potser la gent començava a tenir cotxe i podien desplaçar-se per comprar el que calia.

Per Sant Roc, el 16 d’agost, a l’endemà de la Mare de Déu, era la festa de les Pobles i els Prats. La gent del poble baixava a passar, com a mínim, aquells dos o tres dies en algun tros seu o de familiars. Aquella franja costanera després d’assecar els aiguamolls havia quedat una mica oblidada, potser en el subconscient encara hi quedaven restes del perill de quan s’hi conreava l’arròs. No hi deuria haver cap acte de festa doncs recordo haver sentit explicar que, a finals dels anys quaranta i inicis dels cinquanta, els pares (amb més gent) anaven, a la caixa d’un camió, a la Festa Major de l’Hospitalet de l’Infant, que també la feien per Sant Roc. En aquella època, a l’Hospitalet, eren “quatre i el *cabo*”. Era un poblet. Els vells de Mont-roig deien que “a l’Hospitalet sempre són

¹ L’unça era una antiga unitat de pes que equivalia a una dotzena part d’una lliura (400 grams). Tres unces feien 100 grams, i una corresponia a 33,3 grams.

els mateixos: peons, ferroviaris i afeccionats als feixos”. Anys més tard, cap els seixanta ja anàvem a la festa que es feia al “xiringuito”, a l’encreuament de la carretera N-340 amb la que baixa de Mont-roig (la T-323).

En aquella època pels camins dels Prats encara veiem lluernes (cuques de llum) a les nits. Eren uns punts lluminosos a les vores del camí. Tenien una certa presència màgica. Aleshores no ho sabíem però al cap d’uns anys desapareixerien. Per què?

També recordo la sorpresa que teníem quan vèiem passar per la carretera un d’aquells taxis de color negre i groc de Barcelona. Llavors no era gens freqüent que anessin tan lluny. Exclamàvem exultants: “Un taxi de Barcelona! Un taxi de Barcelona!”.

Quan a casa s’omplia de gent -gairebé sempre hi havia algun familiar-, al meu germà i a mi ens enviaven a dormir a una mena d’habitació que hi havia adossada al rebost. En aquella època era freqüent que els familiars o amics es visitessin. Les cases (o xalets) i rafals s’omplien de gent al vespre o a l’hora de dormir. A l’estiu qualsevol lloc era bo per fer-ho.

A l’esquerra: cal Beatet. A la dreta: “Casal Miramar”

Aviat el pare (Josep Martí Tost, de “cal Panadero”²) es va comprar una moto “Ossa”. En tenien una cadascun dels tres “Panadero”, el Quimet, el Miquel i el pare. I després, a inicis dels seixanta un cotxe, un “Seat 1400”. Aquest i el famós “Seat 600” eren els cotxes més freqüents aleshores. Aquest darrer era més petit. El “Seat 1400” era un cotxe familiar més confortable. Tenia la característica que el canvi de marxes estava adossat a la dreta del volant, amb la qual cosa, com que no estava situat a terra (com el “600”), permetia que el seient davanter fos allargat des de la posició del conductor fins la del copilot; hi cabien tres persones. Més les tres del darrere, ja eren sis els que podien anar-hi. En aquella època en els cotxes s’encabien, quan era necessari, més persones de les autoritzades (no recordo massa multes per aquest fet).

Els viatges de Barcelona a Mont-roig, i a l’inrevés, es feien per la carretera nacional (N-340), la que des de Mont-roig anava cap El Vendrell i s’enfilava per l’Ordal per baixar a Vallirana i fer cap a Molins de Rei. Eren unes dues hores i mitja. Ja hi estàvem acostumats. Quan feia més d’una hora que havies sortit de Mont-roig, havies de pujar i baixar l’Ordal. Tot eren corbes. A més, eren carreteres antigues. No fou fins l’octubre de 1974 que l’autopista (actual AP7) va arribar al Camp de Tarragona. Seria la porta oberta a la invasió turística. Tot canviaria.

A ponent, tocant al nostre xalet, hi havia la caseta de “cal Beatet”. Aquests, tenien uns “Prats” amb prou terreny per conrear (menys d’1 ha.). Els “Beatets” baixaven del poble a passar-hi pràcticament tot l’estiu. Hi havia els avis Miquel Brú Boronat³ i Carme

² “La nissaga Martí de cal Panadero” del llibre “Mont-roig: D’altres esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2023), de la pàg. 213 a la 254.

³ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta que viu al carrer del Bisbe Macià núm. 33 i té 69 anys.

Borràs Serra⁴ (anteriorment havien sigut masovers en un mas de Reus, propietat del Carles Roig, un terratinent de l'època), el matrimoni jove Josep Anguera Cabré⁵ i Maria Brú Borràs⁶ i els set fills: Maria del Carme, Pere, Miquel, Maria Dolors, Josefina, Josep Maria i Anton. Jo sóc de l'edat del Miquel. De la lleva del 50. Entre ambdues famílies, la nostra i els "Beatet", hi havia una molt bona relació. Tots, ells i els meus avis, eren de Mont-roig. Es coneixien d'antic.

Cada any, a més, venien a "cal Beatet" a passar uns quinze dies "els parents de Terrassa". Eren el matrimoni de Miquel Aunós Rossell i Teresa Borràs Font, amb cinc fills: Pepita, Maria, Toni, Montserrat i Miquel i l'àvia paterna, Pepita Rossell Perarnau. Aquella bona relació es va fer extensiva als "de Terrassa". L'àvia, una senyora molt

amable i ja d'una certa edat, dormia al nostre xalet en una petita habitació d'un sol llit que hi havia per si venia algú altre. La resta dels "de Terrassa" i la munió de "cal Beatet" dormien tots plegats, mai millor dit, en aquella petita caseta amb un rafal. Era un miracle de Déu. Era "cal Beatet". Sembla que aquest renom venia d'un besavi que havia sigut sagristà durant 33 anys a l'Església Vella.

D'esquerra a dreta: Maria del Carme Anguera Brú, Maria Teresa Aunós, Josep Miquel Martí Rom, Toni Aunós, (a sota seu) Francesc Martí Rom, Pere Anguera Brú, Miquel Anguera Brú i Montse Aunós

Al final dels Prats de "cal Beatet" hi havia dues o tres rengleres de vinya. Havien aixecat, en paral·lel a la mar i amb l'ajut de la mula, dues petites dunes d'arena per tal d'impedir que a les llevantades l'aigua de la mar entrés al camp conreat. Crec que en deien "fer trinxera". I, a continuació, hi havia aquelles rengleres de vinyes. Anys més tard, vaig trobar aquell poema de Josep Maria de Sagarra: "Vinyes verdes vora el mar, / verdes a punta de dia, / verd suau cap al tard...". Sí, era això.

A "cal Beatet" feien honor al seu nom, tenien un missioner a Veneçuela, Miquel Brú Borràs, un oncle seu, capellà, mort a la Guerra d'Espanya 1936-1939, i un capellà germà del primer, mossèn Anton, que fou 50 anys rector d'Arbeca (Les Garrigues). Aquest, venia de tant en tant als Prats i aprofitava per veure la família i banyar-se. Ho feia, bastant d'hora. Baixava a la platja per l'extrem de ponent del tros de "cal Beatet", a tocar amb els "Xarel". Tot i que era lluny d'on ho fèiem nosaltres, la canalla dels Prats rebíem l'ordre de no baixar a la mar fins que ell pugés. No quedava bé veure un capellà en banyador. Els pares deuriem pensar que perdia el respecte que li donava la sotana negra. Nosaltres érem encara uns xiquets que no enteníem les convencions socials de l'època.

⁴ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta que viu al carrer del Bisbe Macià núm. 33 i té 67 anys

⁵ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta que viu al carrer del Bisbe Macià núm. 33 i té 34 anys

⁶ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta que viu al carrer del Bisbe Macià núm. 33 i té 31 anys

Alguna vegada he sentit explicar al Miquel Anguera, company de tants anys i de tantes activitats, que en aquella època, on una religiositat exagerada ho impregnava tot, havies de tenir cura de no fer segons quina cosa amb el pa; entès el pa com representació divina. No podies clavar-li un ganivet (semblava “matar-lo”), tampoc posar-lo cap per avall, calia fer el senyal de la creu damunt el pa abans de tallar-lo... Tots hem viscut, en aquella llunyania dels anys cinquanta i seixanta, episodis semblants.

Hi havia una història moral quotidiana que ens repetien en diverses versions. Era una “anècdota verídica” (i esgarrifosa). Un noi, sempre era un noi com nosaltres, cometia un pecat de consideració, podia ser tenir malts pensaments (impurs, naturalment) o cometre algun acte d’aquesta mena i, a continuació, per exemple, quan sortia al carrer, encara excitat, un cotxe l’atropellava i quedava mort allà enmig. “¿Queréis que os pase lo mismo?” t’etzibava el mestre de religió, i tots responíem al uníson “¡No!”. Era una manera de (malvada) justícia divina. Suposo que pensaven que quedaríem terriblement afectats. Aquell noi ensangonat allà enmig del carrer, potser encara amb una mirada perduda en la recent concupiscència, i Déu tot poderós allà dalt del cel... No sé. Penso que molts crèiem que era una situació exagerada.

A continuació de “cal Beatet” hi havia una família que havia vingut recentment de “la Cala”. Així ho anomenaven ells referint-se a l’Ametlla de Mar. Eren el Pere Gil Callao⁷ (“lo tio Pere”) i Carme Rebull Lleó⁸ (la “tia Carme”). Tenien un fill, Pere Gil Rebull⁹, casat amb Cecília Saladié Barceló¹⁰; i aquests, tenien dos fills: l’Antonio i el Josep Maria (aquest tenia uns dos anys més que jo). Consten en el cens electoral de Mont-roig de 1951, però no en el de 1946. Van venir als Prats entre aquestes dues dates.

Els hi deien els “Xarel”; era el seu renom a l’Ametlla. Allà tot eren “tios” i “ties”. “Lo tio Pere” feia broma amb el seu nom, el deia tot seguit: “*perejil*” (julivert).

Cap a finals dels seixanta o inicis dels setanta es van vendre la finca i van anar a viure a Cambrils (a dalt, al poble). La va comprar el senyor Sas, que també compraria el damunt de la timba, al pla de les Eixermades on es faria un gran xalet. Aquest era un ric empresari de prefabricats de formigó que tenia la fàbrica a Montblanc.

“Lo tio Pere” tenia un d’aquells ciclomotors anomenat “mosquit” (era una bicicleta amb un petit motor), amb el qual, una o dues vegades a la setmana, anava a Cambrils. Li encarregàvem que ens portés algun aliment que ens mancava. “Lo tio Pere” i “la tia Carme”, quan hi havia l’avi Cisquet, venien cap a quarts de deu de la nit al xalet a fer petar la xerrada. L’avi i “lo tio Pere” es van fer amics, es duïen disset anys. Eren dos mons radicalment diferents: un paleta de Barcelona i l’altre un pagès de les Terres de l’Ebre radicat a Mont-roig.

“Lo tio Pere” tenia arnes al Perelló i l’avi s’hi va afegir. Era un apassionat de la mel; li agradava molt menjar la bresca (el pa de cera on s’hi diposita la mel). El meu besavi “Rom”, Pere Rom Bondia, era de Vilanova d’Escornalbou i allà estava molt estesa l’elaboració de la mel. Hi havia arnes per tota la muntanya; era una de les principals fonts econòmiques del poble. Fins i tot explicava l’avi Cisquet, ja nascut a Mont-roig,

---

⁷ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta a “Estación 17”. Té 69 anys.

⁸ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta a “Estación 17”. Té 61 anys.

⁹ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta a “Estación 17”. Té 44 anys.

¹⁰ En el cens electoral de Mont-roig de 1955 consta a “Estación 17”. Té 39 anys.

que un oncle seu (que no he sabut qui era) va embarcar-se cap a Cuba amb una arna i va aconseguir arribar-hi sense que es morissin les abelles. Deia que allà es va fer ric, doncs, no coneixien pràcticament la mel. Una vegada hi va anar algun conegut de Vilanova i aquell el va dur per varis carrers d'algun poble d'allà explicant-li que totes aquelles cases eren seves. Aquest parent li va oferir a l'avi marxar, quan era jove, a Cuba. Treballaria amb ell. Però, l'avi volia ser paleta i també deuria tenir d'altres coses al cap. Potser ja l'àvia Dolores.

Tinc unes fotografies familiars que crec que són dels anys quaranta. Descriuen un indret que jo no vaig conèixer. Jo tinc records a partir del 1957 o 1958, amb set o vuit anys. Em sorprèn veure uns terrenys "buits", amb poca vegetació. Aquells Prats no semblen conreats; potser ho són escassament. Tampoc sembla que hi hagi el canyar que anys més tard separava els terrenys de l'arena de la platja. Tan sols hi ha un pi enorme, majestuós, al final de "cal Beatet", tocant a la platja i prop del nostre tros. En aquest mateix terreny, també veiem tres grans pins més cap a ponent. Si parem atenció, també algun altre arbre, de poca alçada. En una altra fotografia, feta des de la platja, hi observem algunes canyes, poques, i de poca altura. En canvi, al voltant de la timba que separa el pla dels Prats de les Eixermades, a dalt, al voltant de la via del tren, hi ha molts arbres prou grans; segurament garrofers.

Dèiem que, a uns cent metres a ponent de la casa dels "Xarel", hi havia el xalet de "ca l'Alfonso", de l'Alfons Nolla Sabater¹¹. Era una persona singular. Era molt vell i encara anava al tros. També era conegut com "Alfons de la Cirila". Diu Ferran Jové Hortonedà a "Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp"¹²: "La Cirila era la mare de l' "Alfonso" i el "Domingo". Asseguren que l' "Alfonso" és un dels homes més vells de la vila (li feien 93 o 94 anys, el 1993) i deien que encara anava al tros i que no aparentava l'edat que tenia..."

Aquest Alfons Nolla Sabater, l' "Alfons de la Cirila", "l'Alfonso", era germà de Teresa Nolla Sabater, esposa del mestre mont-roigenc Ricard Ballester Pallerola i mare, entre d'altres, d'Antoni Ballester Nolla, el famós investigador que anà a l'Antàrtida, i el que dona nom a l'Institut de Mont-roig.

Escriu el seu nebot, i amic, Oriol Ballester Sadurní: "l'oncle Alfonso arribà gairebé al segle de vida i tenia una salut de ferro... Vivia al poble però passava els estius a la seva segona casa, una senzilla construcció, als Prats, a tocar del mar. Les paelles que cuinava amb la seva esposa, la Pilar, quan els venia a veure la Teresa i d'altres familiars eren una tradició i un bonic motiu per retrobar-se..."¹³. Era germà de l'àvia Teresa de l'Oriol.

Entre cal "Xarel" i el xalet de l' "Alfons de la Cirila" hi havia una parcel·la, amb una petita caseta, que era de ca "l'Eugenio de la Laura". La casa pairal era i és a l'antic carrer de la Coma (actual Mare de Déu de la Roca). Eren tres germans, la Isabel, la filla, es va casar amb l'Enric Badia que tenien una carnisseria al carrer del Forn (actual Josep

---

¹¹ El Cens electoral de Mont-roig de 1955 diu que Alfons Nolla Sabater tenia 53 anys. Estava casat amb Pilar Savall Gassó (52 anys). Van tenir a Pilar Nolla Savall (26 anys), que es casaria amb Francesc Sabater Bargalló (28 anys), de "ca la Sabatera".

¹² Edició de l'Ajuntament de Mont-roig (1999), pàg. 204.

¹³ "Ricard Ballester, de la depuració franquista al refugi en la literatura (2ª part)" d'Oriol Ballester Sadurní. Publicat al "Ressò mont-roigenc" (10-07-2020).

M. Gran i Cirera). A la caseta, gairebé mai no hi havia ningú. Tan sols alguns dies al voltant de la Mare de Déu d'Agost.

Damunt del xalet de “ca l'Alfonso”, ja al pla de Les Eixermades, hi havia (encara ara) el xalet de “cal Madriles”.

El Ramon Madriles Junyent estava casat amb la mont-rogenca Carme Pujals Tost. Aquesta, era cosina germana de la meua àvia Dolors Ferratjes Tost. Les mares respectives eren: Cinteta Tost Boronat i Dolors Tost Boronat. Un germà d'elles era Francisco Tost Boronat (dit “Quico Tost”), casat amb Carme Llaberia Vendrell. Aquest matrimoni i una filla seva foren atropellats per un tren quan anaven a creuar-lo amb el carro el 4 de setembre de 1927. És aquella mateixa “Casilla del Redín”, on morí el “senyor Juanillo”. Fill d'aquests parents era l'Antoni Tost Llaberia (Mont-roig, 17-1-1915 – Balsareny, 27-7-1936), dit “Francesc Magí”, assassinat als inicis de la Guerra Civil i declarat beat¹⁴.

El matrimoni de Ramon Madriles Junyent i Carme Pujals Tost, vivien a Tarragona i varen tenir dos fills: Ramon Madriles Pujals i Carmeta Madriles Pujals; aquesta, es va casar amb Frederic Canaldas Boronat.

Més enllà, a uns tres-cents metres hi havia l'altre tros de “l'Emilio Oli”. Posteriorment fou el càmping Marius i més tard “Alannia Els Prats”. Ens han arribat vèries curioses anècdotes del temps de la Guerra Civil (1936-1939). Durant la batalla de l'Ebre, del juliol al desembre de 1938, s'hi va allotjar alguna vegada el famós general Líster, el cap de les tropes republicanes d'aquella batalla. Un dia, un pagès d'allí o dels voltants li va anar a oferir algun fruit o verdura dient-li que “*eran de franco*”, que els hi regalava. El Líster va estar a punt de matar-lo allà mateix; sort que algun altre oficial li va explicar el malentès de la traducció “*eren de franc*” al castellà. Una altra anècdota era que, en Líster, va tirar una bomba de mà a la bassa perquè les granotes no el deixaven fer la migdiada. Va rebentar la bassa.

També s'explicava que a la part final de la Guerra Civil, a la mateixa batalla de l'Ebre, molts xalets i masos dels Prats i les Pobles foren requisats per les tropes de la República per allotjar-hi soldats de la rereguarda. És ben conegut el cas del Mas Miró¹⁵.

També el nostre xalet i el del Madriles. En aquest hi havia un soldat que deien que feia una cosa estranya o curiosa, s'agenollava vèries vegades durant el dia a terra mirant cap a la sortida del sol i deia algunes pregàries. La gent no sabia perquè ho feia. Potser podria ser un soldat de les Brigades Internacionals que fos musulmà i resés cap a la Meca? En qualsevol cas, era una situació curiosa.

---

¹⁴ “Ressò mont-rogenç” núm. 103 (pàg. 20), núm. 104 (pàg. 20) i núm. 116 (pàg. 17). El primer i el tercer són del Vicens Toda Gassó, del parent de cal Madró.

¹⁵ “Rosa Virgili Granell: De Mont-roig a la maternitat d'Elna (i la Guerra Civil a les Pobles, al Mas Miró)” del llibre “Mont-roig: D'altres esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2023), pàg. 395.